

Cementare su među najvećim emiterima ugljen-dioksida (CO₂). Ipak, nijedna od dve merne stanice Agencije za zaštitu životne sredine, obe na oko kilometar od fabrike cementa Lafarge, ne mere CO₂. Reč je o gasu koji zagađuje atmosferu i izaziva klimatske promene. Prema podacima Svetske zdravstvene organizacije, CO₂ se zadržava u atmosferi više od jednog veka i ima dugoročne efekte zagrevanja planete. Ove stanice zato mere zagađenost vazduha PM česticama, koje kod ljudi mogu izazvati respiratorna i kardiovaskularna oboljenja. Posebno su opasne za osetljive grupe – starije, decu, i one sa već postojećim bolestima srca ili pluća. Među fabrikama i termoelektranama, *Lafarge* je 2019. po emitovanju ovih čestica zauzeo 14. mesto u Srbiji.

Prema analizi CINS-a, u Beočinu je koncentracija PM₁₀ čestica te godine bila veća od dozvoljene 51 dan, a u 2020. godini 48.

Pored toga, Lafarge zagađuje sumpor-dioksidom (SO₂) i azotnim oksidima (NO_x/NO₂), pa se 2019. našao na 6. mestu u Srbiji po emisijama oksida azota, a na 13. po oksidima sumpora. SO₂ i azotni oksidi dovode do pojave kiselih kiša koje uništavaju šume, štetno utiču na floru i faunu, a ubrzavaju i koroziju materijala. Izloženost visokoj koncentraciji SO₂ takođe može da izazove respiratorne i kardiovaskularne bolesti, dok azotni oksidi kratkoročno izazivaju vrtoglavicu, a dugoročno povećavaju rizik od prerane smrti. Azotni oksidi štete i vodi i usevima.

U izjavi za CINS iz Lafarge-a sa druge strane kažu da je kvalitet vazduha u Beočinu najlošiji u zimskom periodu kada fabrika ne radi. Dodaju da nisu odgovorni za sprovođenje planiranih mera na javnim površinama, već da je to nadležnost opštine. Lafarge je nedavno objavio da će zamenom elektrostatičkog filtera modernijim vrećastim filterom rešiti problem prašine u Beočinu. Međutim, u odgovoru za CINS cementara je potvrdila da se time nivo drugih zagađivača neće smanjiti:

Inspekcija ukazala i na loše rukovanje opasnim otpadom

Iako je u cementari Titan u Kosjeriću zabranjeno korišćenje komunalnog otpada kao alternativnog goriva, Lafarge ima ovu dozvolu.

Kako je za CINS rekao Bratimir Nešić, inženjer zaštite životne sredine, jedino cementare u Beočinu i Popovcu kod Paraćina imaju dozvole za spaljivanje otpada radi energetskog iskorišćenja. On dodaje da se „komunalni otpad umesto spaljivanja svakako može tretirati drugačije“, na primer ponovnom upotrebom ili reciklažom. Takođe, Lafarge koristi petrol koks, gorivo koje se dobija kao sporedni proizvod u rafinerijama nafte, dok, prema pisanju medija, u slovenačkoj cementari ove kompanije 2017. godine Ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostornog planiranja Slovenije i nakon žalbi tu dozvolu nije izdalo. Pokrajinski

sekretarijat za urbanizam i zaštitu životne sredine je prilikom kontrole 2019. utvrdio da je Lafarge primio i koristio 963 tona opasnog otpada kao alternativno gorivo, bez prethodnog kontrolisanja istog, odnosno bez izveštaja o ispitivanju otpada, čime je prekršio integrisanu dozvolu neophodnu za rad. Osim toga, dešavalo se da opasni otpad spaljuju uz nekompletne izveštaje što nije u skladu sa Pravilnikom o kategorijama, ispitivanju i klasifikaciji otpada kao ni sa integrisanom dozvolom.

Prema dva zakona i jednoj uredbi, cementara je prilikom preuzimanja opasnog otpada morala da kontroliše dokumentaciju o kretanju otpada. Zapisnik inspekcije pokazuje da u novembru 2019. to nije radila.

Inspekcija je takođe utvrdila da je Lafarge od određenih preduzeća preuzimao gumeni granulat, nastao u procesu reciklaže guma, kao gotov proizvod, odnosno bez dokumenta o kretanju otpada. Ovaj gumeni granulat fabrika je koristila kao alternativno gorivo u procesu proizvodnje cementa što je suprotno integrisanoj dozvoli. Pokrajinska inspekcija je i ranije u cementari pronalazila propuste. U 2016. godini fabrika nije vodila svu zakonom propisanu dokumentaciju za gumeni granulat, koji je spaljivala i skladištila na mestu koje nije bilo za to predviđeno.

Saradnja sa lokalnim vlastima

Iz Udruženja Spasimo Beočin kažu da nisu zadovoljni kako nadležne državne ustanove i Opština reaguju na njihove prijave, žalbe i predloge. Oni smatraju da to što beočinska Opština nema inspektora za zaštitu životne sredine najbolje oslikava odnos zvaničnih organa prema ovom problemu.

Kako su nam rekli, Udruženje do danas nije zvanično registrovano kako bi se zaštitilo od mogućih posledica svog angažmana u Beočinu.

Novinar FakeNews tragača, Stefan Kosanović, objasnio je zašto se oni koji rade u fabrici ne bore za rešavanje problema:

„Radnički posao je vrlo naporan. Mislim da je veliki problem njihova medijska pismenost, to što oni prate u medijima nameće mnogo više stvari oko kojih trebaju da brinu nego te neke čestice kojih da nema, oni ne bi imali posao. Ako mi ne zagađujemo znači mi ne radimo, znači mi nemamo platu. (...) Informacije o vazduhu koji oduvek udišemo su zanemarljive, posebno nekome ko je ovde druga treća generacija i ko pamti tu prašinu“.

Sa druge strane, saradnja fabrike sa lokalnom vlašću ogleda se u brojnim donacijama opštini. Cementara je objavila da je, od privatizacije 2002. do 2011. godine, preko Fonda za realizaciju Socijalnog programa investirala 3,5 miliona evra. Sporazum o saradnji koji je Opština sa fabricom potpisala 2011. godine najavio je petogodišnju investiciju od 2.050.000

evra za poboljšanje uslova života, razvoj lokalne zajednice i povoljniju klimu za privlačenje investitora. Krajem 2017. fabrika u istu svrhu obećala je još 200.000 evra. Lafarge je pomogao Beočinu kroz izgradnju sportskog centra, gradskog trga, verskih objekata, poslovne zone Beočin Biznis park u okviru fabričkog kompleksa, rekonstrukciju škola i dečijeg igrališta. Osim toga, kako su naveli u odgovoru CINS-u, učestvovali su u nabavci medicinske opreme za Dom zdravlja u Beočinu.

Na pitanje da li je inspekcija u poslednje četiri godine kontrolisala ovu fabriku, od Opštine smo dobili odgovor da za tim nije bilo potrebe. Iz odgovora je jasno i da Opština nema inspekciju za zaštitu životne sredine. Na ostala pitanja nismo dobili odgovor.

Na pozive i poruke nije odgovarala ni predsednica opštine Mirjana Malešević Milkić, za koju na sajtu Opštine piše da je u cementari radila od 1997. do 2017. godine, uglavnom na menadžerskim i direktorskim pozicijama.

„Nije problem u aktuelnoj vlasti, ni bivšoj vlasti, ni u onima pre njih. Nije u interesu lokalne samouprave da se bavi ozbiljno tim problemom zato što bi direktno izgubili sredstva. Ali to nije problem lokalne samouprave koliko nas građana“, kaže za CINS student Dušan Andrić.

Izvor: cins.rs